

Anja Mugerli

Zeleni fotelj

1

Ne spominjam se, kako se je rodila ideja o fotelju. Ne vem, ali sem si to zamislila sama in začela starše nadlegovati s prošnjami, tako kot sem to počela za druge stvari, igrače, punčke, čokolado ..., ali so se tega domislili starši in me morda nekega dne vprašali, ali bi rada imela v svoji sobi fotelj. Spominjam pa se svojega prvega srečanja z besedo *fotelj*. Ponavljala sem si jo, preizkušala, kakšen okus ustvari in kakšen občutek se razleze po jeziku, ko jo izgovorim, in si predstavljala nekaj mehkega in puhastega. Potem se spominjam nas treh, očeta, mame in sebe, vidim nas, kako stojimo sredi velikanske trgovine, obkroženi s kuhinjami, kavči, posteljami, mizami in omarami. Ne spominjam se poti, ne vem, kako smo tja prišli, ne spomnim se, da bi se doma pred hišo usedli v avto, da bi ga oče vžgal in bi se peljali do trgovine mimo hiš, blokov, pločnikov in uličnih svetilk. Vidim nas, kakor bi se tam pojavili čisto nenadoma. Vidim nas, kako stojimo sredi pohištva, kakor sliko družine v svoji dnevni sobi. Potem se slika nas treh iz mojih oči danes prenese v oči mene takrat, ko sem opazovala neskončne hodnike skozi dnevne sobe in kuhinje, skozi spalnice in kopalnice, mimo svetilk, omaric, obešalnikov, lesenih in steklenih miz ... In potem je bil tam. Zeleni fotelj. Mirno je stal ob kavču v obliki črke L, poleg lesene klubske mizice. Potem je prišla prodajalka in nas prijazno povprašala, ali nas zanima kavč. To je izredno dober kavč, je čebljala, zelo dobro narejen, zelo udoben, zaradi nevtralne barve se poda h kakšnemu koli pohištvu, bodisi temnemu bodisi svetlemu. Oče jo je pogledal malce v zadregi, nisem ga videla, saj sem imela oči le za fotelj, to sem sklepala iz njegovega glasu, ko je rekel, mislim, da nas zanima tale fotelj. Prodajalka je obmolnila in se zagledala najprej v fotelj, kakor bi ga šele takrat opazila, in potem vame. Dvignila sem pogled proti njej, s

kotičkom očesa pa še vedno opazovala zeleni fotelj poleg sebe. Zdaj, ko se je prodajalka zagledala dol proti meni, je spremenila taktiko in glas. Počepnila je, da je bila približno iste višine kot jaz pri svojih šestih letih, in se začela pogovarjati z mano, mojih staršev sploh ni več pogledala. Začela mi je prigovarjati, da mi lahko pokaže vse fotelje v trgovini, rekla je, da ima fotelje, ki so narejeni čisto za takšno deklico, kakršna sem jaz, na njih so narisani medvedki, ima tudi takšne z Disneyjevimi junaki. Spominjam se, da se mi je zdelo, da govori že strašno dolgo, hotela sem preizkusiti zeleni fotelj, ampak nisem hotela biti nesramna in je prekiniti, ona pa je kar naprej govorila. Moj oče je najbrž opazil, da sem se v zeleni fotelj že zaljubila, saj preprosto nisem hotela stran od njega, zato je prodajalko prekinil sam. Zelo vljudno se ji je zahvalil in ji rekel, da bi radi sami še malo pogledali po trgovini, seveda pa jo bomo takoj poiskali, če bomo potrebovali njeno pomoč. Moj oče je bil vedno vljuden, govoril je mirno in tudi z rokami, ki jih je rahlo dvignil v zrak, kot bi hotel z njimi doseči, da bi ga ljudje bolje razumeli. Mama je bila impulzivna ženska in se ni nikoli trudila, da bi jo ljudje razumeli. Prodajalka je nekaj sekund še čepelela poleg mene, preden je le dojela, kaj ji je moj oče rekel. Zdelo se mi je, da se je kar malo nejevoljno odpravila stran. Vesela sem skočila na fotelj in se udobno namestila. Stopala so mi komaj segala čez rob sedeža. Spominjam se, da sem roke položila na naslonjala in fotelj pobožala, kakor pobožáš psa, ki ga srečaš na cesti. Oblečen je bil v mehko zeleno blago in bil je točno takšen, kot sem si *fotelj* predstavljala. Mama je rekla, da je to žamet, rebrasti žamet. Potem je dodala, da se takšno blago najbrž zelo hitro umaže. Spominjam se, kako sem bila začudena, ko se je vanj usedel oče. Tako kot se mi je zdel fotelj velik, ko sem se vanj usedla jaz, tako se mi je zdel majhen, ko se je vanj usedel oče. Roke je naslonil na naslonjala, se malce presedel in se mi nasmejal. Že vidim, da nam sploh ni treba pogledati še kakega, mi je z nasmeškom dejal. Mama ni rekla ničesar, niti ni več omenila, da se takšno blago najbrž hitro umaže. Oče je prijel fotelj z obema rokama in si ga v enem poskusu zavihtel nad glavo. Mama je rekla, oh, Tone, jaz pa sem ga občudujoče opazovala. Tako smo šli vsi trije po neskončnih hodnikih omar in miz, kavčev in postelj do blagajne. Prvi je hodil oče, s foteljem nad glavo. Spominjam se, da sem pomislila, da je fotelj tako v zraku videti kakor velik zelen oblak. Za njim sem hodila jaz in ves čas strmela v fotelj, da sem se tu in tam spotaknila ob preproge, ki so bile položene na tla, ali s kolenom zadela ob kako mizico. Zadnja je hodila mama. Fotelj smo odpeljali kar sami. Oče ga je privezal na streho avtomobila, medtem ko je prodajalka stala zraven in govorila nekaj o dostavi na dom. Tako kakor se sploh ne spominjam poti v trgovino, tako

razločno mi je v spominu ostala pot domov. Spominjam se, da sem slonela s čelom na avtomobilski šipi in opazovala bežanje hiš, blokov, uličnih svetilk in ljudi na pločniku mimo nas. Spominjam se, da je oče obračal volan z obema rokama in da je mama otresala cigareto skozi priprto šipo. Spominjam se, da sem razmišljala o fotelju na vrhu avtomobila in da so se mi ustnice ob misli nanj razširile v nasmeh. Pravzaprav, če danes razmišljam, se zavem, da se stvari *pred* foteljem sploh ne spominjam.

2

Vem, da mi je oče tudi pred foteljem bral za lahko noč, ampak ne glede na to, kako se trudim, se ne morem spomniti, kje je sedel, ko zelenega fotelja še ni bilo. Morda je sedel na postelji poleg mene, tako da se je odeja napela čez moj bok, medtem ko sem slonela na levi roki in pozorno sledila vsaki njegovi besedi. Ali pa je sedel na vrtljivem stolu za mojo pisalno mizo, in medtem ko je z desno roko v višini svojega obraza držal knjigo, je z levo iskal po moji pisalni mizi in našel barvico ali flomaster, s katerim se je potem igral, dokler ni prišel do konca knjige. To so podobe, ki so shranjene nekje v moji glavi, ampak ne morem z gotovostjo trditi, da so to moji spomini. Prav lahko bi si to izmislila, kakor kadar se o nečem zlažemo in potem o tistem lažemo tako dolgo, dokler ne začnemo tudi sami verjeti, da je res.

Ko je oče postavil zeleni fotelj na sredino moje sobe, se mi je zdelo, kot bi bila celota končno zaključena. Kot bi tam na sredini na modri preprogi zmeraj nekaj manjkalo, pa se tega niti sama, ki sem v tisti sobi preživljala ure in ure, nisem zavedala. Zdaj pa je bilo popolno. In ko sem se znova usedla na zeleni fotelj, tokrat v svoji sobi, sem vse videla čisto drugače. Videla sem posteljo, kakor je nisem videla nikoli prej. Tudi pisalna miza in hrbet vrtljivega stola sta se mi zdela čisto drugačna. S tega kota sem drugače videla tudi knjige na knjižni polici, prebrala sem lahko čisto vsak naslov na hrbtu vsake knjige. Potem je moj oče rekel, da bi lahko pisalno mizo premaknili malce naprej, čisto malo, da bo več prostora. Mizo je z obema rokama skušal potegniti proti sebi, pa ni šlo, ker je bila na tleh preproga. Zato jo je prijel drugače in jo dvignil. Mama je stala zraven in se dvomljivo razgledovala po sobi. Potem je rekla, da bi mogoče vseeno morali bolje premisliti o barvi, da se tale zelena ne ujema z modro na tleh, z roza na zidovih in s svetlim pohištvom. Moj oče ji na to ni nič odgovoril in tudi jaz sem bila tiho. Nisem razumela, kaj je hotela s tem povedati. Ali je to, kako grede barve skupaj, sploh pomembno? Tako nekako sem takrat pomislila.

Mama mi ni nikoli brala za lahko noč. Tega, da je to počel oče vsak večer, ni podpirala. Menila je, da bi bil primernejši čas za branje recimo popoldne, ne pa tik pred spanjem. Potem pa se ji po glavi podijo vse mogoče misli in rabi dve uri, da zaspi, je vedno govorila. To je bilo sicer res, ampak tega ji nisem nikoli povedala. Ko je oče zaprl knjigo in ugasnil luč, sem vedno začela razmišljati o zgodbi. V mojih mislih je zgodba dobila nove razsežnosti in nove podobe. Rojevali so se novi kraji, ki so bili podobni tistim v knjigi, ampak so bili to vseeno neki drugi kraji. Včasih sem si zamišljala, kako se zgodba nadaljuje, čeprav je bilo knjige v resnici konec. Potem sem si rekla, da moram prihodnjega dne očetu to nadaljevanje nujno povedati, ampak naslednje jutro sem na to zmeraj pozabila. Včasih so se moja razmišljanja začela potapljati v sanje, tako da nisem več vedela, česa sem se domislila jaz in kaj sem sanjala.

Ko je bil enkrat v sobi zeleni fotelj, je moj oče med branjem vedno sedel v njem. Tega se spominjam tako razločno, kot bi ga videla včeraj. Fotelj je bil pod njim videti čisto majhen, celo premajhen zanj. Oče se je naslonil nazaj, prekrižal noge in odprl knjigo, ki je bila tistega dne na vrsti. Nisva imela posebnega razporeda, nisva šla recimo od prve knjige, ki je stala na polici čisto levo, in potem naprej. Tudi nisva vsak večer prebrala nove knjige. Včasih sva eno knjigo prebrala trikrat v dveh tednih, enkrat se je celo zgodilo, da sva neko knjigo prebrala trikrat v treh dneh. Oče je vedno pravil, da človek ne bi smel nobene knjige prebrati le enkrat, ker potem ne more videti celotnega bistva, ki se v njej skriva. Med vsakim branjem odkrijemo v knjigi nekaj novega, mi je vedno govoril. Najino branje je navadno potekalo tako, da sem jaz s čistimi zobmi in v pižami smuknila v posteljo, potem pa se je na vratih pojavil on in me vprašal, no, kakšne volje je danes gospodična? Bolj za kriminalko, bolj za komedijo ali bolj za dramo? To me je spraševal s tako hecnim glasom, da me je zmeraj spravil v smeh. Velikokrat sem se smejala tako močno, da je minila cela večnost, preden sva se odločila, katero knjigo mi bo prebral. Rekla sem recimo, danes kaj bolj sproščujočega, on pa je potem stal pred mojo knjižno polico in na videz globoko razmišljal, katera knjiga bi bila sproščujoča, pri čemer se je s prsti tapljal po bradi.

Še posebej mi je v spominu ostala ena knjiga. Spominjam se opisala gozda in globokega prepada, čez katerega je skakala deklica. Zgodba je govorila o ljubezni. Pravzaprav o ljubezni in sovraštvu. Deklica se je zaljubila v dečka in deček v deklico, kljub temu da so bile njune strani sprte in ju je ločeval globok prepad. Konec je bil srečen, sprti strani sta se pobotali in deček in deklica sta živela srečno do konca svojih dni. Bila je neke vrste romeo-in-julija-za-otroke zgodba. Velikokrat sem se spomnila

nanjo, ko sem pozneje v šoli brala pravo zgodbo o Romeu in Juliji. In ne glede na to, kolikokrat sem prebrala Shakespearovo dramo, se nikoli nisem mogla znebiti podob dečka in deklince in prepada, ki so se mi izrisale, ko mi je moj oče prvič bral to knjigo.

3

Mama je bila vztrajna ženska. Ko sem začela hoditi v šolo, je vztrajala tako dolgo, dokler ni dosegla, da mi je oče bral le še ob koncih tedna. Mora se naspati, da ne bo zaspala na šolski klopi, je govorila. Tudi na to ji moj oče ni nikoli nič odgovoril, ampak nazadnje je popustil. Tistega obdobja se spominjam kot nenehnega in vztrajnega čakanja na petek, ko se bo oče spet usedel na zeleni fotelj in vzel v roke knjigo. Po eni strani je bilo tako še lepše. Pričakovanje je bilo večje, in ko je trenutek nastopil, sem poslušala še bolj pozorno. Če je bilo to sploh mogoče.

V šoli smo se najprej učili pisati velike tiskane črke. Napisati smo morali recimo črko A med spodnjo in zgornjo črto v zvezku in napisati smo jo morali večkrat. Cele strani sem popisala z zmeraj enako črko A. Črka ni smela čez črto in vse so morale biti enake. To se mi je zdelo neumno. Sama sem velike črke znala prebrati že pri petih letih in jih tudi napisati. Toda nisem pisala tako dolgočasnih, ampak takšne, kot sem jih videla v knjigah. Tam so bile nekatere črke ozke, druge okrogle. Nekatere so imele končne črte zaobljene, te so bile najlepše. Ko sem skušala med odmorom drugim otrokom pokazati, kakšna vse je lahko črka A, mi niso verjeli, da je to ista črka. Neki fant je še posebej vztrajno kazal na tablo, tja, kjer je bila napisana črka A, kot jo je napisala učiteljica. Skušala sem mu dopovedati, da je to vse ista črka, le malce drugače napisana, a mi ni hotel verjeti. Popoldneve sem preživljala na zelenem fotelju z zvezkom v naročju. Za šolo sem imela en zvezek, vanj sem pisala črke, eno za drugo, zmeraj enake, dolgočasne. Za doma sem si izbrala drug zvezek, nalašč lepšega. Vanj nisem pisala le različno velikih črk, temveč sem sestavljala že cele stavke. Kadar me je mama našla s tem zvezkom v naročju, me je vedno kregala. Hotela je, da se naučim pisati tako, kot učijo v šoli.

Ne spominjam se, da bi se kdaj veselila časa, preživetega z mamo. Ne tako, kot sem se veselila večernih branj z očetom. Sem jo pa skušala vedno ubogati. Ko mi je nekaj ukazala, sem tisto običajno naredila, že zato, da je nisem spravila v slabo voljo. Ko pa so se večerna branja z mojim očetom nenadoma popolnoma ukinila, sem bila prepričana, da se je to zgodilo zaradi nje, in nenadoma mi za njeno slabo voljo ni bilo več mar. Neznosno

sem pogrešala očeta ob večerih na mojem zelenem fotelju, sčasoma pa sem ugotovila, da še dosti bolj pogrešam branje. Očeta sem še vedno videla, zjutraj, ko me je peljal v šolo, in popoldne, ko mi je pomagal pri domačih nalogah. Sicer ni bilo več isto, ampak še vedno je bil tam. Brez branja pa mi je bilo grozno. Nekega večera sem dolgo ležala v postelji s široko razprtimi očmi. Gorela je le nočna lučka ob moji postelji in jaz sem se na vso moč skušala spomniti tiste zgodbe o deklici, ki je skakala čez prepad. Spomnila sem se skoraj vseh podrobnosti, opisa gozda in reke, ki je tekla skozenj, ampak ni bilo enako. Tako se je zgodilo, da sem vstala iz postelje, vzela knjigo s police, sedla na zeleni fotelj in začela brati. Pri nekaterih malih črkah sem prepoznala podobnost z velikimi. Pri drugih, na primer pri črkah b in d, sem preprosto sklepalala in skušala sestavljati besede in potem stavke. Ko smo se nato v šoli učili pisati male črke, sem se neskončno dolgočasila. Ko sem to povedala očetu, se mi je nasmejnal in mi rekel, da bi morala biti ponosna nase, ker sem se sama naučila brati male črke. Vidiš, je rekel, v vsaki stvari je nekaj dobrega. Vedela sem, da s tem misli na najine večere, ki so minili. Očetu sem zmeraj vse slepo verjela, takrat pa sem prvič pomislila, da se moti. Saj bi se lahko naučila brati tako kot drugi otroci, saj ne bi bilo treba, da najinih branj ob koncih tedna ni več, tako nekako sem takrat razmišljala.

4

Ko so moja stopala segala že dlje čez sedež zelenega fotelja, smo morali za domačo nalogo napisati spis. Učiteljica je rekla, da moramo napisati spis o nečem, kar je v naši sobi, in še preden je končala stavek, sem vedela, da bom pisala o zelenem fotelju. Domače naloge sem po maminih navodilih morala pisati za pisalno mizo, ampak tokrat sem dosegla svoje. Preprosto sem ji razložila, da spisa o zelenem fotelju pač ne morem pisati nikjer drugje kot na zelenem fotelju. Očeta ni bilo doma. Pravzaprav je bil takrat redko doma. Kljub temu sem si ga zlahka predstavljala, kako stoji za maminim hrptom in se na skrivaj smeji. Mama je ob moji obrazložitvi ostala brez besed. Namestila sem se torej na zeleni fotelj, pobožala mehko blago, si v naročje položila zvezek in se zamislila. Le kako začeti? Naj povem, kako smo šli vsi trije v trgovino in kako sem ga prvič zagledala? To bi bila resnica, ampak nekaj v tej resnici se mi ni zdelo več resnično. Če sem zaprla oči, sem videla le eno podobo: očeta, kako s knjigo v roki sedi na fotelju. Napisala sem torej tako, kot sem čutila, da je prav. Celotnega spisa se ne spominjam več, ne vem, ali sem ga napisala v obliki zgodbe

ali kako drugače. Pisala sem o najinih večernih branjih, o nočni lučki, ki je edina gorela, o očetovem žametnem glasu, *žametnem, kakor blago, v katerega je bil oblečen fotelj*, ki je potoval po zraku, v napetih trenutkih naraščal in se proti koncu stišal in se popolnoma umiril.

Tistega večera sem pričakala očeta ob vhodnih vratih z zvezkom za hrbtom. Hotela sem, da prebere, kaj sem napisala. To je bilo zame v tistem trenutku tako zelo pomembno kot nikoli prej nič drugega. Ne bi se premaknila za nič na svetu, niti če bi prišla mama in mi ukazala, naj se spravim stran. Ampak se ni in vhodna vrata so se končno odprla in skozi je stopil oče. Pustila sem mu ravno toliko sekund, da se je sezul, potem sem ga peljala v sobo in ga posedla na zeleni fotelj. Ko sem mu v roke potisnila zvezek, me je gledal z začudenim nasmeškom. Spis je prebral na glas, kakor mi je nekoč bral knjige za lahko noč. Njegov glas se mi je zdel še lepši kot prej, in ko je tako bral, se mi je zdelo, da mi bere zgodbo, ki jo je napisal nekdo drug. Ko je končal in zaprl zvezek, kakor je vedno zaprl knjigo, ni dvignil pogleda. Še vedno sem sedela nasproti njega in ga gledala, ko me je nenadoma objel. Vrnil mi je zvezek, mi položil roko na glavo in rekel, petko boš dobila, odličen spis je. Zasijala sem od sreče. Oče je imel prav. Dobila sem petko in učiteljica me je pred vsemi v razredu pohvalila. Potem me je prosila, naj spis preberem na glas. Ni bilo slišati tako lepo, kot ko ga je prebral moj oče, ampak bila sem preveč vesela, da bi me to motilo.

Mama mojih spisov ni nikoli brala. Zanimale so jo le matematične naloge, pri katerih je preverila, ali sem vse pravilno izračunala. Za spise je vedno govorila, da so subjektivne narave, da zanje človek ne more reči, ali so dobri ali slabi, pravilni ali napačni. Ampak kmalu po tistem, ko sem napisala spis o zelenem fotelju, sem jo našla v moji sobi. Slonela je na pisalni mizi, s hrbtom je bila obrnjena proti vratom, tako da me ni videla, ko sem prišla. Na pisalni mizi so bili razmetani moji zvezki, tudi tisti, v katerem je bil spis z veliko rdečo petko. Ko me je opazila, se je zdrznila, kot bi jo zmotila v globokih mislih. Nikoli ne bom pozabila njenega pogleda, saj me tako ni pogledala nikoli prej in nikoli potem. Postalo mi je skoraj hudo. Potem je spet dobila svoj običajni pogled, odpravila se je mimo mene iz sobe in mi rekla, naj vendar pospravim mizo, ker je videti, kot bi nanjo padla bomba.

5

Kmalu so mi stopala segala že čisto do tal, ko sem sedela na zelenem fotelju in pisala. Najprej sem pisala zgodbe. Spominjale so na zgodbo o deklici in dečku, ki sta živela vsak na svoji strani prepada. Izmišljala

sem si nove in nove ovire, ki so zaljubljenca preprečevale, da bi lahko bila skupaj. Včasih so to bili hudobni starši, drugič razlike v socialnem položaju. Pomembno mi je bilo, da sta na koncu premagala vse težave, preskočila navidezni prepad in bila skupaj. Takrat sem bila pomirjena. Kdaj sem poskusila s tragičnim koncem, ki je spominjal na tistega v Shakespearovi drami. Spet drugič sem poskušala z nenavadnim koncem, ko se je recimo vmešala tretja oseba, ženska ali moški. Ampak nikoli nisem zdržala. Vedno sem morala takšen konec prečrtati in zaključiti s srečnim. To je bila neke vrste obsedenost. Ko sem spoznala poezijo, sem zgodbe nehala pisati. Mislila sem, da sem se končno odrešila svoje obsesije s srečnimi konci. Ampak več pesmi sem napisala in bolj sem jih prebirala, bolj sem ugotavljala, da zelo spominjajo na moje zgodbe s srečnim koncem. Ljubila sem pisanje, skoraj ali še bolj kot branje. Zame je bilo neke vrste očiščevanje. Trenutki na zelenem fotelju s papirjem pred menoj so bili moj zaklad. Še najraje sem imela čas po večerji, ko je končno izginila vsa naglica dneva, ko so bile naloge narejene in sem lahko z lahkim srcem sedla na zeleni fotelj. Tako je bilo tudi na večer, ko je moj oče odšel.

Zvečer so stvari potekale po običajnem redu. Z mamó sva sami pojedli večerjo, kakor zmeraj v tišini, izmenjali sva si le nekaj nujnih besed. Ko sem za sabo zaprla vrata in se usedla na zeleni fotelj, sem se lahko posvetila pisanju. Pri tem sem vedno preizkušala, kako zvenijo besede in jih glede na njihov zven skladala v verze in kitice. Spominjam se, da sem se tistega dne posebej posvetila besedi *harmonija*, ki me je spominjala na papirnato rožo, ki se ob dotiku spremeni v žametno. Kmalu so se zaslišali običajni zvoki, ki so spremljali očetov prihod: avto, ki je parkiral na dovozu, koraki, žvenketanje ključev v roki, odpiranje in zapiranje vhodnih vrat. Potem sezuvanje čevljev, slačenje jakne in tisti znani zvok, ko jo je obesil na obešalnik. Potem so zvoki postali komaj slišni. Kdaj se je slišalo, kako je iz omare vzel krožnik ali skodelico. Slišalo se je drsanje stola ob tla, ko se je usedel za mizo. V to domačnost, ki se je takrat sploh nisem zavedala, se je nato vmešal krik. Morda niti ni prava beseda *vmešati*, morda je pravilneje, če rečem *pretrgati* ali *raztrgati*. Ena sama beseda, *tiho*, izkričana nekje iz globine mojega očeta. In čeprav ga nikoli prej nisem slišala kričati, sem presenečeno ugotovila, da vem, da je to njegov glas. Temu je sledil še en krik, *Polona, bodi tiho!*

Tistega dne je odšel za zmeraj. Odšel je tako, kot odide mnogo očetov, s kovčkom in mučno tišino, ki spada zraven. Podrobnosti se ne spominjam. Ne morem z gotovostjo reči, da je zaloputnil vrata ali glasno speljal izpred hiše. Natančno pa se spominjam, kako se mi je zdelo, da beseda *tiho* nima nobene zveze s tem, kako mi je prej vedno zvenela.

6

Ko eden od staršev odide od doma, se otrok ponavadi znajde v zavezništvu s tistim, ki je ostal, ampak zame to ni veljalo. Mama je bila trmasta ženska. Ko mojega očeta ni bilo več, so dnevi na videz potekali enako kot prej. Kolikor dobro pa sem vedela, da se je v meni vse spremenilo, tako močno sem bila prepričana, da očetov odhod nanjo sploh ni vplival. Z njim se je moje pisanje končno spremenilo. Potem ko sem se rešila srečnih koncev in ko sem prestala obdobje tragičnih koncev, sem se končno rešila obsedenosti do kakršnih koli koncev in sem le še pisala. Zase in včasih za očeta. Na najinem zelenem fotelju sem mu napisala veliko pesmi, tudi pesem z naslovom *Tiho*.

Zanimivo, kako me je od takrat ta beseda spremljala. Tistega časa se spominjam kot obdobja, preživetega večinoma v tišini. Redko sem namreč s kom govorila, bodisi s sošolci bodisi s prijatelji. Z mamo se že prej nisva imeli kaj pogovarjati, zdaj pa je poleg pomanjkanja teme za pogovor pri meni manjkal tudi interes, da bi pogovor z njo sploh začela. Takrat se nisem niti zavedala, kako jezna sem nanjo, zamaskirala sem jo v nujo, da grem čim prej od hiše, študirat drugam, v drug kraj. Z veliko volje in še več urami, preživetimi na zelenem fotelju z zvezki in knjigami, sem to dosegla. Ko sem, kakor pred mano moj oče, odhajala, mi je bilo žal le za eno stvarjo: za zelenim foteljem, ki ga nisem mogla vzeti s sabo.

7

Z zelenim foteljem je povezan še en, zadnji dogodek. Sprožilec zanj je bilo tisto, česar me je bilo groza, že odkar sem bila majhna, ko sem po končanem branju večkrat splezala očetu v naročje v nenadnem spoznanju, da ga ne bo večno ob meni. Ta dan je nastopil dvajset let po tistem, ko smo vsi trije stali v trgovini s pohištvom in iskali fotelj zame. Srečanje z mamo je bilo po tolikem času takšno, kakršno je vsako srečanje, ki se zgodi po dolgih letih le telefonskih stikov. Ne morem trditi, da sem se vnovičnega srečanja z njo veselila. To, kar me je spremljalo na poti v domači kraj, ni bilo veselje. Bilo pa je pričakovanje, česa, še sama nisem točno vedela. Da bo to neuresničeno, sem se zavedla v trenutku, ko sem pred seboj na njenem postaranem obrazu zagledala njen običajni pogled. Ko sva se vrnili s pogreba, je bilo edino, česar sem si želela, in želela sem si to z vsako poro, da bi lahko sedla na zeleni fotelj, najin zeleni fotelj. Žara, ki so jo položili v globoko črno luknjo, mi ni pomenila nič, kar bi

me povezalo z mojim očetom. Prav tako mi niso nič pomenile besede, ki jih je eden izmed pogrebcev prebral ob njegovem grobu. Ne, od očeta sem se lahko poslovila na en sam način: na najinem zelenem fotelju. Ko ga v svoji sobi nisem našla, sem doživela šok. Mislim, da je bil ta šok celo večji od tistega, ki ga je povzročila očetova smrt. Mama je sedela za kuhinjsko mizo, tam, kjer je moj oče zakričal zadnje besede, preden je odšel. Na moje vprašanje ni odgovorila. Kadila je, modri dim se je valil proti stropu, njen pogled je bil namenjen le tistemu, kar je bilo za oknom, kot bi v hiši ne bilo več ničesar, kar bi bilo vredno ogleda. Čez dolgo, dolgo časa me je pogledala in takrat sem za njenim običajnim pogledom opazila tisti pogled, ki sem ga videla le enkrat, takrat, ko sem napisala spis o zelenem fotelju. Rekla je, da je fotelj nesla na podstrešje, da ga po tem, ko sva odšla, ni mogla več gledati. Rekla je *sta odšla* in beseda *odšla* je iz njenih ust udarila v moja ušesa in mi šumela v glavi kakor deroča reka, ki z vso hitrostjo odteka nekam stran.

Zeleni fotelj sem spravila s podstrešja in ga postavila točno tja, kamor ga je pred dvajsetimi leti postavil oče, na sredino nekoč modre preproge, ki je bila zdaj nedoločljive barve. Mama se je pojavila na vratih, ko sem sedela na zelenem fotelju, božala zeleno žametno blago, prekrito s prahom in leti, in skozi zaprte oči videla očeta. Potem sem ji rekla, naj sede nanj tudi ona, da se posloviva od njega. Za hip ji je udrti lica in gube okrog ust prekril mir, potem z očmi ni vedela kam in tudi z rokami ne. Zavedela sem se, da je nisem nikoli videla sedeti na zelenem fotelju, da sem na njem vedno videla le očeta. Potem sem se spomnila svojega spisa v osnovni šoli in vseh ur, med katerimi mi je oče bral, in vseh ur, ki sva jih z očetom preživela med pogovori o knjigah in o branju in o mojem študiju in o tem, kaj bi rada počela, ko bom velika. Potem sem se spomnila še na zgodbo o deklici in dečku in o prepadu in na vse svoje zgodbe in pesmi in takrat sem prvič jasno zagledala naslednjo sliko: jaz in oče in mama med nama.

V tujem kraju, v sobi, ki v resnici ni moja, ne tako kot je bila moja soba iz otroštva, stoji zeleni fotelj. Oblečen je v rebrasti žamet in zaseda mesto točno na sredini preproge. Enak je, ampak kljub temu drugačen, saj ne zaključuje celote in z njega niso moje knjige videti nič kaj drugače.